

תולדות עם ישראל בדורות האחרונים

לבתי ספר דתיים

חלק ב

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעותיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(10×4)	—	40	נקודות
פרק שני	—	(26×1)	—	26	נקודות
פרק שלישי	—	(9×2)	—	18	נקודות
פרק רביעי	—	(4×4)	—	16	נקודות
סה"כ	—			100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: הבא בתשובותיך עובדות, ואל תסתפק בהערכות כלליות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

המשך מעבר לדף ◀

השאלות

פרק ראשון (40 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 1-6 (לכל שאלה – 10 נקודות).

1. הסתדרות העובדים פעלה לשיפור המצב הכלכלי של הפועל.
הצג דוגמה אחת לכך.
הצג תחום נוסף שבו פעלה ההסתדרות לחיזוק מעמד הפועלים.
הצג את הדילמה של החלוצים הדתיים בנוגע להצטרפות להסתדרות.
2. מדיניות בריטניה בסוף שנות השלושים מבטאת נסיגה ניכרת מן ההתחייבויות שלה כלפי העם היהודי בכתב המנדט.
הצג דוגמה אחת מן הספר הלבן השלישי, והסבר כיצד היא מבטאת נסיגה מן ההתחייבות בכתב המנדט.
הסבר שני גורמים לנסיגה זו.
3. מה הביא להקמת תנועת המרי העברי לאחר מלחמת העולם השנייה? הצג שני גורמים לכך.
הצג גורם אחד לפירוקה.
4. הגבולות הראשונים של מדינת ישראל עוצבו במידה רבה על ידי אירועים שאירעו במלחמת העצמאות.
הסבר קביעה זו באמצעות שתי דוגמאות.
5. יש היסטוריונים הטוענים שההעפלה השפיעה על מדינות בעולם לתמוך בהקמת מדינה יהודית.
הסבר קביעה זו, והצג דוגמה אחת מפרשת אקסודוס המבססת קביעה זו.
6. בנספח המצורף לשאלה זו מוצגת קריקטורה. עיין בה, וענה על שני חלקי השאלה.
הקריקטורה מציגה את קשיי ההתמודדות של מדינת ישראל בשנותיה הראשונות.
— הסבר כיצד הקושי של ההתמודדות עם קליטת העלייה בא לידי ביטוי על פי שני פרטים בקריקטורה.
— מהי לדעתך עמדת המאייר בנוגע ליכולותיה של מדינת ישראל להתמודד עם קליטת העלייה?
נמק את תשובתך על פי הקריקטורה.

פרק שני (26 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-9.

בשאלה שבחרת ענה על שני הסעיפים א-ב.

7. מדיניות הנאצים בראשית המלחמה

א. הסבר מדוע הפתיע הסכם ריבנטרופ-מולוטוב את העולם המערבי.

הסבר את ההשפעה של חלוקת פולין, שנקבעה על פי הסכם זה, על יהודי פולין עד שנת 1941.

(13 נקודות)

ב. באיגרת הבזק של היידריך ניתנה ההוראה להקים בכל קהילה יהודית "מועצת זקנים"

(יודנראט).

ציין מה היה ההרכב של מועצות אלו, והסבר מדוע הורו הנאצים על הרכב זה.

ציין שניים מן התפקידים שהוטלו על היודנראט באיגרת זו.

(13 נקודות)

8. התנגדות יהודית

א. הצג קושי משותף אחד ללוחמים בגטו ולפרטיזנים היהודים.

הצג קושי ייחודי לכל אחת מקבוצות אלה (סך הכול – שלושה קשיים). (14 נקודות)

ב. להישאר בחיים ולהישאר יהודי היו שתי מטרות שניצבו לפני היהודים.

הסבר מדוע אפשר לראות בכל אחת משתי המטרות האלה ביטוי להתנגדות לנאצים

(סך הכול – שני הסברים).

ציין ביטוי מעשי אחד לכל אחת מן המטרות האלה. (12 נקודות)

9. סוף תקופת השואה ושארית הפלטה

א. מה היו מצעדי המוות?

הצג שתי סיבות אפשריות שהניעו את הנאצים לקיים מצעדים אלה. (13 נקודות)

ב. מיד לאחר השואה נתקלו שוב היהודים בגילויי אנטישמיות במזרח אירופה.

הצג דוגמה אחת לכך.

הצג שתי סיבות לגילויי האנטישמיות בתקופה זו.

(13 נקודות)

פרק שלישי (18 נקודות)

ענה על שתי שאלות: על אחת מן השאלות 10-11 (9 נקודות) ועל שאלה 12 (חובה) (9 נקודות).

לפניך קטע מקור המציג גישה שונה מזו שלמדת לפי חומר הלימוד על הציונות בארצות האסלאם.

המחקר על הציונות בארצות האסלאם מְשֶׁךְ בשנים האחרונות חוקרים רבים, ובמחקריהם הם שינו מן הקצה אל הקצה את ידיעותינו בנושא זה. עד לשנים האחרונות נחשבה הציונות של יהודי ארצות האסלאם ציונות 'מסורתית' ו'משיחית', אשר הושפעה אך ורק מחזון הנביאים, ורק מעט מאוד, אם בכלל, מן הציונות המדינית המודרנית. ההישג העיקרי של המחקרים החדשים האלה הוא בעצם ההוכחה שהציונות הייתה אידאולוגיה מודרנית בארצות הים התיכון עוד בתקופת הרצל, וחדרה לקהילות רבות בארצות האסלאם כבר כאשר נודע על כינוס הקונגרס הציוני הראשון [...]

מיון הקהילות על פי מידת המודרניזציה שלהן מראה שהציונות חדרה בעיקר לקהילות שחל בהן תהליך כלשהו של חילון, אם באמצעות קשר עם העולם המערבי אם על ידי רכישת השכלה מודרנית במוסדות חינוך אירופיים [...]. זו הסיבה שלא הייתה ציונות מדינית בתימן (חוץ מעדן), ואילו לאיראן היא חדרה רק לאחר הצהרת בלפור ולאחר שחלו שם תמורות פנימיות. עם זה החפיפה בין ציונות למודרניזציה לא הייתה תמיד חד-משמעית, מכיוון שלעתים הניתוק מדפוסי החיים המסורתיים פגע בהצלחתה של הפעילות הציונית. ואכן מן המקרה המיוחד של יהדות אלג'יריה, שהתנסתה בשינויים המודרניים העמוקים ביותר והייתה אדישה כמעט לחלוטין לפעילות הציונית, עולה בבירור שכוח המשיכה של הציונות נחלש דווקא אצל נציגיה 'המודרניים' יותר של החברה היהודית [...]. מעניין לציין שהיות הציונות תופעה מודרנית לא מנעה רבנים רבים מלהצטרף לאגודות הציוניות הראשונות. נראה כי מה שמייחד את הציונות בארצות האסלאם (בניגוד לארצות אירופה) הוא שבשום מקום היא לא עוררה התנגדות אידאולוגית של רבנים.

(מעובד על פי: מ' אביטול, "לחקר הציונות והעלייה בקרב יהודי המזרח – היבטים מתודיים", פעמים 39, 1989, עמ' 3-6)

ענה על אחת מן השאלות 10 או 11.

10. על פי כותב המאמר, הסבר מהו החידוש במחקר על הציונות בארצות האסלאם לעומת התפיסה הקודמת.

11. על פי הקטע, הצטרפו רבנים רבים לאגודות הציוניות הראשונות. על פי הקטע, הסבר מדוע יחס חיובי זה לא היה מובן מאליו.

שאלת חובה

12. על פי כותב המאמר, מידת המודרניזציה של הקהילה השפיעה על מידת המשיכה שלה לציונות. השפעה זו פעלה בשני כיוונים מנוגדים.

הסבר משפט זה באמצעות שתי דוגמאות מן הקטע.

הצג שתי דוגמאות לפעילות ציונית במדינה שלמדת עליה.

פרק רביעי (16 נקודות)

לפניך 7 שאלות (13-19). כל שאלה עוסקת במושג.

בחר בארבע שאלות, וענה על שני חלקי השאלה (לכל מושג – 4 נקודות).

13. משטר טוטליטרי

- מהו משטר טוטליטרי? ציין שתי מדינות באירופה שהונהג בהן משטר זה במאה העשרים.
- ציין שני אמצעים להפעלת טרור במשטר זה.

14. מוסוליני ו"המצעד על רומא"

- מה הייתה מטרת "המצעד על רומא"?
- מה הייתה תגובת המלך על המצעד, ומדוע זו הייתה תגובתו?

15. "מסך הברזל"

- מי טבע את הביטוי "מסך הברזל", ומתי?
- מדוע הציבה ברית המועצות את "מסך הברזל"?

16. "המלחמה הקרה"

- ציין שני תחומים שהמלחמה הקרה באה בהם לידי ביטוי.
- אילו מדינות עמדו בראש הגושים היריבים במלחמה הקרה?

17. ברית נאט"ו

- מה הייתה המטרה שלשמה הוקמה ברית נאט"ו?
- ציין שתי מדינות שהיו חברות בה.

18. "ברית ורשה"

- מה היה הרקע להקמת "ברית ורשה"?
- מה הייתה ההתחייבות של המדינות החברות בברית? ציין שתיים מן המדינות.

19. השוק האירופי המשותף

- מה הייתה המטרה של הקמת השוק האירופי המשותף?
- ציין פעולה אחת של השוק האירופי המשותף שנועדה להשיג מטרה זו.

בהצלחה!

נספח: קריקטורה לשאלה 6

קריקטורה — "מור ישראל", אייר א' נבון. מתוך ב' גוטרמן, ח' יבלונקה וא' שלו (עורכים) אנחנו פה — ניצולי השואה במדינת ישראל, עמ' 225.